

СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ АНГЛОМОВНОГО АУДІЮВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У статті класифікуються труднощі англomовного аудіювання аудіотекстів різних жанрів, які виникають у майбутніх перекладачів заочної форми навчання. Аналізуються стратегії аудіювання і стратегічні дії, націлені на подолання визначених труднощів англomовного аудіювання. Пропонується один зі способів застосування різних стратегій аудіювання шляхом формування у майбутніх перекладачів індивідуальних стратегій навчання аудіювання текстів різних жанрів.

Ключові слова: стратегії аудіювання, труднощі англomовного аудіювання, майбутні перекладачі, заочна форма навчання.

Згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями, опанування стратегіями аудіювання, які підвищують ефективність сприйняття аудіоінформації завдяки здатності майбутніх перекладачів концентрувати увагу, фокусувати її на необхідних аудитивних даних, є необхідним вмінням на усіх етапах навчання аудіювання [2, с. 117]. Проте застосування студентами стратегій аудіювання під час слухання текстів таких жанрів, як оголошення, інтерв'ю, лекція, новини, ускладнюється через труднощі аудіювання, які, у свою чергу, ускладнюють ідентифікацію контексту, здійснення послідовної апроксимації, висування гіпотез, передбачення розвитку подій та комунікативних намірів мовців і подальшого змісту тексту. Отже, проблема дослідження стратегій подолання труднощів англomовного аудіювання аудіотекстів різних жанрів у майбутніх перекладачів є актуальною. Особливого значення вирішення цієї проблеми набуває для студентів заочної форми навчання, аудитивна діяльність яких відбувається самостійно і потребує систематичної корекції та контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що вивченням питання стратегій подолання труднощів англomовного аудіювання аудіотекстів займалися різні науковці, серед яких: Н. В. Агеєва, Г. Букк, Р. І. Вікович, Г. В. Гаврилова, Т. П. Леонтьєва, А. Е. Міхіна, С. Ю. Ніколаєва та інші.

Водночас, незважаючи на значний інтерес до вивчення стратегій аудіювання, дослідження стратегій подолання труднощів англomовного аудіювання у майбутніх перекладачів, зокрема заочної форми навчання, залишилося поза увагою науковців.

Мета статті полягає у визначенні стратегій подолання труднощів англomовного аудіювання аудіотекстів різних жанрів у майбутніх перекладачів в умовах заочної форми навчання.

Аналіз результатів тестування з аудіювання й анкетування студентів і викладачів щодо вмінь аудіювання, проведеного нами в чотирьох ВНЗ України в 2013/14 навчальному році, показав, що сприймання англomовного аудіотексту уповільнюється через труднощі аудіювання. Для майбутніх перекладачів заочної форми навчання серед *труднощів аудіювання* таких жанрів, як інтерв'ю, новини, оголошення, лекції, слідом за Н. В. Агеєвою, Р. І. Вікович, О. Б. Бігич та іншими дослідниками, ми виділяємо такі: 1) *індивідуально-особистісні* (відсутність мотивації до аудіювання через несформовану потребу у сприйнятті англomовного аудіоповідомлення, низька концентрація уваги, підвищена збудженість під час прослуховування тексту, невміння керувати своїми ідеями та аналізувати текст, робити логічні висновки, здійснювати прогнозування та успішне внутрішнє промовляння, підвищена втомлюваність, повільна обробка інформації, слабке утримання в пам'яті змісту повідомлення та його деталей, відсутність знань про стратегії аудіювання, комунікативна пасивність); 2) *труднощі, пов'язані з умовами сприймання аудіотексту* (швидкий темп мовлення та одноразова кількість пред'явлень новинних повідомлень та оголошень, великий обсяг і тривалість звучання лекції та інтерв'ю); 3) *труднощі, пов'язані з мовними особливостями аудіотекстів* (низький рівень знання іноземної мови, недостатній словниковий запас, невміння розпізнавати і сприймати граматичні конструкції).

Зважаючи на зазначені труднощі аудіювання майбутніх перекладачів, постає проблема їх подолання. Беручи до уваги те, що оптимізація процесу навчання стратегій аудіювання зумовлена взаємозв'язком принципів комунікативної особистісно-орієнтованої направленості, посиленості, доступності, автономності, свідомості й активності [3], ми визначили *комбінації стратегій подолання труднощів аудіювання* аудіотекстів таких жанрів, як інтерв'ю, оголошення, новини, лекції для майбутніх перекладачів. Під "*стратегією аудіювання*" ми розуміємо організовану, цілеспрямовану та керовану лінію поведінки слухача, обрану для набуття, збереження і використання інформації з метою успішного виконання аудитивного завдання [1; 2, с. 25]. Зазначимо, що, слідом за Ю. Хабермас [6], ми визначаємо *стратегічну дію* як таку, що спрямована на певний реальний результат і покликана впливати на людину через різні засоби.

Отже, спираючись на викладені положення, зазначимо, що в основі *подолання індивідуально-особистісних труднощів* полягає ідея розуміння і правильної реакції на кожне слово чи

словосполучення, які майбутній перекладач сприймає "як удар", з напругою через внутрішні протиріччя. Щоб зрозуміти суть сприйнятого повідомлення, необхідно опинитися поза "траєкторією цього удару", тобто абстрагуватися, врівноважено зосередитися тільки на структурі і мовних труднощах аудіо повідомлення. В результаті таких дій звільняється внутрішня швидкість сприйняття інформації студентами, стає можливим здійснення антиципації і вільного сприймання кожної наступної частини тексту, що звучить [4].

Оскільки діяльність усного перекладача пов'язана з виснаженням, майбутнім перекладачам слід вчитися звільняти свідомість та автоматично сприймати інформацію на слух. Якщо сприймання інформації відбувається із замислюванням, це означає, що є недопрацьовані, неусвідомлені лексико-граматичні теми, які призводять до вимушеного задумування, і, як наслідок, до спазмів та перевтоми [5]. Зважаючи на ці спостереження і висновки, зауважимо, що оволодіння соціально-афективними, аудіо-візуальними, компенсаторними, нисхідними, навчальними, метакогнітивними, стратегіями запам'ятовування й автономного навчання допоможе студентам подолати індивідуально-особистісні труднощі аудіювання.

Для подолання *труднощів, пов'язаних з умовами сприймання аудіотексту*, студенти повинні бути націленими на уважне вивчення інструкції, вилучення з неї необхідної для виконання завдання інформації, сприймання аудіотексту різної швидкості і темпу, ігнорування зовнішніх подразників. Запорукою успішного використання цієї стратегії, на нашу думку, є концентрація уваги студентів на змісті повідомлення, незалежно від тривалості, гучності джерела аудіювання, оточення, тренування внутрішнього промовляння почутого аудіотексту під швидкий, середній і повільний темп, письмова фіксація аудіоповідомлення майбутніми перекладачами, прослуховування записів в умовах шуму різного ступеня (самостійно вдома, в аудиторії з іншими студентами, в публічних місцях серед незнайомих людей, використовуючи різні мобільні пристрої для відтворення запису). Зазначимо, що імітація тембру диктора, інонації та швидкості мовлення можливі завдяки багаторазовому прослуховуванню студентами аудіоповідомлень. Швидкість сприйняття усного повідомлення зумовлює ступінь реакції майбутнього перекладача на текст перекладу. Темп, у якому відбувається викладення повідомлення, нав'язується слухачу мовцями, керується зовнішніми чинниками і є окремою індивідуальною характеристикою кожного мовця чи усного аудіоповідомлення. Відповідно, студенти повинні вміти негайно реагувати на зміну темпу почутого повідомлення заради точного і швидкого перекладу. Необхідно навчати студентів відчувати їх власну швидкість, розвивати інтуїцію у процесі усвідомлення почутої інформації [4]. Використання комунікативних стратегій і стратегій автономного навчання допоможе майбутнім перекладачам подолати труднощі, пов'язані з умовами сприймання аудіотексту.

Для *подолання труднощів, пов'язаних з мовними особливостями аудіотекстів* необхідний високий рівень знання іноземної мови. У процесі сприйняття тексту вільне володіння синонімічними зворотами, ідіоматичними виразами, здатність швидко підібрати антоніми до поданих слів, знання фразових дієслів, розуміння скорочених форм слів і граматичних конструкцій допомагає студентам швидко зрозуміти суть аудіоповідомлення та співвіднести її із завданнями післятекстового етапу.

Слід зауважити, що використання особистого життєвого досвіду, умовиводів і припущень під час виконання завдання з аудіювання неприпустимі, оскільки, під час виконання післятекстових вправ, суттєвим є тільки опора на ті факти, явища, логічні ланцюжки, які згадуються в аудіоповідомленні. Оволодіння навчальними, висхідними, конструктивними та когнітивними стратегіями покликане подолати труднощі, пов'язані з мовними особливостями аудіотекстів.

Стратегічні рішення подолання труднощів аудіювання перекладачів заочної форми навчання подано у таблиці 1.

Спираючись на визначений нами зв'язок між труднощами аудіювання і стратегічними діями, націленими на подолання цих труднощів, ми пропонуємо студентам формувати *індивідуальні стратегії навчання аудіювання* різних жанрів аудіотекстів. Ефективність індивідуально визначених стратегій аудіювання студенти можуть перевірити самостійно чи за допомогою викладача, виконавши комплекс вправ і звіривши свої відповіді з правильними. Ми вважаємо за доцільне для майбутніх перекладачів повертатися до визначених ними індивідуальних стратегій аудіювання з метою доповнення чи зміни їх складових, повторного перегляду гіпотез.

Беручи до уваги проаналізовані дослідження труднощів аудіювання, які виникають у майбутніх перекладачів у процесі прослуховування аудіотекстів, і стратегічних дій, націлених на подолання таких труднощів, зазначимо, що чим вищий рівень сформованості вмінь оперування стратегіями аудіювання студентами, тим успішніше відбувається розуміння аудіотексту. Домінуючою передумовою у визначенні і підборі стратегій аудіювання для майбутніх перекладачів є усвідомлення ними відповідальності за власну аудитивну діяльність – сприйняття, фіксацію, аналіз отриманого аудіо- чи відеоповідомлення, а також його наступну інтерпретацію.

Підсумовуючи викладене вище, зауважимо, що для майбутніх перекладачів заочної форми навчання визначення стратегій і стратегічних дій аудіювання є істотно важливим у подальшій професійній діяльності, оскільки вмиле використання таких стратегій сприяє здатності студентів самостійно й ефективно сприймати інформацію на слух, формувати нові навички аудіювання, розвивати потрібні вміння аудіювання, організувати та вдосконалювати аудитивну діяльність.

Стратегічне подолання труднощів аудіювання у майбутніх перекладачів

Труднощі аудіювання	Стратегії	Стратегічні дії
Індивідуально-особистісні	1. Соціально-афективні	– зазначення власного аудитивного прогресу в аудитивному щоденнику; – інтерпретація екстралінгвістичних засобів комунікантів; – контроль власної емоційної поведінки; – емпатія чи співпереживання прослуханих подій.
	2. Аудіо-візуальні	– інтонаційно-смысловий аналіз аудіотексту; – включення мовленнєвого слуху; – активізація слухової пам'яті; – формування візуальних і слухових образів; – відключення зорового каналу.
	3. Компенсаторні	– врахування вербальних і невербальних засобів спілкування; – використання мовної і контекстуальної здогадки; – концентрація на слуховому сприйнятті при відключенні зорового каналу.
	4. Запам'ятовування	– практика фіксації та збереження почутої інформації.
	5. Нисхідні	– активізація фонових знань; – визначення аудитивних очікувань; – прогнозування змісту тексту; – формування умовиводів та логічних заключень, підведення підсумків.
	6. Автономного навчання	– пошук, відбір, опрацювання аудіо- і відеоповідомлень; – ведення аудитивного щоденника.
	7. Навчальні	– включення психічних процесів; – демонстрація абсолютної присутності і готовності до сприйняття; – зважена процедура здійснення умовиводів і висновків.
	8. Метакогнітивні	– керування когнітивною стратегією; – планування, моніторинг, оцінка ситуації, самооцінка і самоперевірка; – визначення тих стратегій аудіювання, які найкраще використати під час сприймання аудіотексту певного жанру.
Пов'язані з умовами сприймання аудіотексту	1. Комунікативні	– подолання комунікативних і соціальних труднощів; – визначення шляхів подолання комунікативних бар'єрів; – ігнорування зовнішніх (шум, крик, спів, гучні розмови) і внутрішніх (власні думки, упереджене ставлення, особиста критика почутого) подразників; – вільне сприйняття акценту та індивідуальних особливостей вимови доповідача; – візуалізація та уява почутих висловів, створення образів подій і явищ, висловлених в аудіотексті, встановлення логічних мостів.
	2. Автономного навчання	– повторне прослуховування записів у разі необхідності; – використання паузації; – опрацювання субтитрів.
Пов'язані з мовними особливостями аудіотекстів	1. Навчальні	– оволодіння мовними і мовленнєвими компетентностями; – висування гіпотез; – використання мовної і мовленнєвої здогадки; – визначення цілей аудіювання; – вибір умінь, релевантних жанру;
	2. Висхідні	– концентрація уваги на комбінації звуків, слів; – розпізнавання спільнокореневих слів, зразків словосполучень з лексичних тем; – врахування граматичних особливостей.
	3. Конструктивні	– прогнозування мовленнєвих моделей і незавершених висловлювань.
	4. Когнітивні	– пошук відповідної інформації; – визначення головної думки; – впізнавання і використання зразків; – складання плану; – формулювання тез; – складання логічної карти; – розвиток мовної і контекстуальної здогадки незнайомих слів через підбір синонімів, антонімів, омонімів, фразових дієслів, ідіоматичних виразів тощо; – швидке розпізнавання лексичних одиниць через збільшення активного словника.

Тому в процесі навчання аудіювання майбутніх перекладачів, зокрема заочної форми навчання, необхідно враховувати визначені нами труднощі аудіювання і стратегії їх подолання, а також заохочувати студентів до створення і застосування індивідуальних стратегій аудіювання.

Перспективою подальших розвідок може стати дослідження зв'язку самостійно визначених майбутніми перекладачами індивідуальних стратегій подолання труднощів англомовного аудіювання аудіотекстів таких жанрів, як оголошення, інтерв'ю, лекція, новини на кінцеве сприйняття аудіотексту.

Використані джерела

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Михина А. Э. Методика формирования стратегий аудирования у студентов неязыкового вуза: английский язык: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / А. Э. Михина. – Улан-Удэ, 2009. – 268 с.
4. Фалалеев А. Курсы синхронного перевода / А. Фалалеев. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=qkmQ-hqfjyU> – Назва з екрану.
5. Фалалеев А. Упражнение "of" и вводная часть занятия / А. Фалалеев. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=Cy3IM37JGPE> – Назва з екрану.
6. Habermas J. Theorie des kommunikativen Handelns, Bd. I-II / J. Habermas. – Frankfurt, 1981. – 465 с.

Мартыненко Е. Е.

СТРАТЕГИИ ПРЕОДОЛЕНИЯ ТРУДНОСТЕЙ АНГЛОЯЗЫЧНОГО АУДИРОВАНИЯ У БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ

В статье классифицируются трудности англоязычного аудирования аудиотекстов разных жанров, возникающие у будущих переводчиков заочной формы обучения. Анализируются стратегии аудирования и стратегические действия, нацеленные на преодоление выделенных трудностей англоязычного аудирования. Предлагается один из способов использования разных стратегий аудирования путем формирования у будущих переводчиков индивидуальных стратегий обучения аудированию текстов разных жанров.

Ключевые слова: стратегии аудирования, трудности англоязычного аудирования, будущие переводчики, заочная форма обучения.

Martynenko O. Y.

STRATEGIES OF OVERCOMING LISTENING COMPREHENSION DIFFICULTIES OF FUTURE INTERPRETERS

According to The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, it has been stated that future interpreters have to master different listening comprehension strategies that foster effective perception of information. It is possible due to the ability of future interpreters to focus their attention on the right audition data. However, the usage of listening comprehension strategies is challenging because of listening comprehension difficulties the future interpreters encounter. These difficulties complicate the process of advancing the hypothesis, the contents identification, and anticipation of further events and communicative purposes of the speakers. The purpose of the article is to define the difficulties the future interpreters have to deal with when listening to the audio texts of different genres; to identify the strategies of overcoming these difficulties by future correspondence education interpreters. The methods used in the paper were the analyses of the questionnaires completed by the second-year students, observation of the testing process on listening comprehension done by prospective interpreters, empirical research, and study of scientific papers.

The research emphasizes that the listening comprehension difficulties the future correspondence education interpreters have to deal with while listening to the audio texts of different genres are the following: the difficulties related to the personality of the interpreter, the difficulties connected with the surrounding conditions, the difficulties caused by the language of the message. It has been revealed that socially affective, audio-visual, compensatory, top-down, educational, mnemonic, metacognitive and individual strategies can help overcome the difficulties related to the personality of the interpreter. Usage of communicative and individual strategies helps future interpreters manage the difficulties connected with the surrounding conditions. Educational, bottom-up, constructive and cognitive strategies have a positive impact on overcoming the difficulties caused by the language of the message.

Key words: listening comprehension strategies, English language listening comprehension difficulties, future interpreters, correspondence education.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2016